

obedentiæ, sed est sola fide contentum, certe qui nihil boni faciat, consentaneæ ad Evangelium vivet.

Quod si dicas, Evangelium non requirit conditionem operum, fides tamen requirit, non enim erit fides, nisi pariat bona opera, sequetur aut fidem non esse conformem Evangelio, aut Evangelium si non immediate, saltem mediate requirere conditionem operum. Quomodo enim fides si requirit opera, non erit potius ex lege, quam ex Evangelio? aut si Evangelium requirit fidem, et fides requirit opera, nonne etiam consequenter Evangelium requirit opera? Quare vel inane est discrimen quod frequentissime tradunt inter legem et Evangelium, vel coguntur dicere, absolute nulla bona opera necessaria esse ad salutem, et consolationem magnam ex Evangelio percipere, et justificari et salvari etiam eos, qui voluntarie in sceleribus perseverant.

Quarto, probamus idem ex libertate Christiana, quam ipsi communi consensu docent. In eo siquidem libertatem Christianam constituunt, quod homo justus sit liber a debito legis implendæ coram Deo, et per hoc omnia opera sint illi jam indifferentia, id est, nec præcepta, nec prohibita. Quod necessario colligunt ex alio principio, quo docent legis observationem esse etiam justis penitus impossibilem. Nam si lex impossibilis est, nisi tollatur debitum ejus implendæ, omnes damnabit. Ne igitur justis damnentur, ab ejus jugo et debito liberantur.

Ita docet Lutherus, tum in lib. de libert. Christiana, tum in comment. epist. ad Galat. tum in serm. de Mose: « Sola fides (inquit in cap. II. ad Galat.) necessaria est, ut justis sumus, cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius, neque prohibita ». Ibidem: « Si conscientia dictat, peccasti, responde, peccavi, ergo Deus puniet et damnabit? Non. At lex hoc dicit. Sed nihil mihi cum lege. Quare? Quia habeo libertatem ». Et in argumento ejusdem epistolæ: « Summa ars, inquit, et sapientia Christiana est, nescire legem, ignorare opera, et totam justitiam activam ». Et in lib. de libert. Christi: « Nullo opere, nulla lege homini Christiano opus est, cum per fidem sit liber ab omni lege ».

Et Calvinus lib. III. Institut. cap. 19. §. 2. 4. et 7. tribus in rebus libertatem Christianam ponit; Primum in eo, quod ubi fiducia justificationis quæritur, nulla legis, vel operum ratio habeatur. Deinde in eo, ut opera

bona non fiant tamquam examinanda ad regulam legis, sed tamquam certo acceptanda a Deo qualiacumque sint. Denique in eo, ut omnium rerum externarum usus habeatur pro indifferenti, ita ut homo nulla religione tangatur, sive eas usurpet, sive relinquat. Ex hac doctrina quis non videt, quam lata porta sceleribus et flagitiis omnibus patefiat? Et quis ambigat, nulla esse opera bona necessaria ad salutem, si res omnes externæ, proinde etiam Baptismus et Eucharistia, adiaphoræ sunt, et nihil ad legis regulam examinandum est?

Quinto, probamus ex vita et moribus Lutheranorum, qui occasione hujus doctrinæ ita cœperunt incredibili licentia in omnia scelera et peccata prorumpere, ut necesse fuerit, Lutherum ipsum Visitationem instituere et laudare opera bona, atque ad ea populos adhortari. Sed quam parum feliciter id ei successerit, scribit Joannes Cochläus in ejus vita. Recte igitur, id est, consentaneæ ad Lutheri dogmata in Colloquio Altemburgensi dixerunt quidam ex rigidis Lutheranis: « Opera bona, et novam obedientiam non ad regnum Christi, sed ad mundum pertinere. Item, ad Satanam spectare Christianos cum operibus bonis. Item, adeo non esse necessaria opera bona, ut etiam ad salutem incommodent, sintque perniciose ». Denique, « precari oportere, ut in fide sine omnibus operibus bonis, usque in finem perseveremus ». Vide Petrum Canisium in lib. 1. de corruptelis verbi Dei cap. 10. ubi multa hujus generis ex adversariorum libris refert.

CAPUT II.

Refutatur falsum discrimen legis et Evangelii et inde probatur operum necessitas.

Nunc ut errorem omnium perniciosissimum refellamus; primo probabimus, in Evangelio contineri doctrinam operum, et leges varias, ejusque promissiones requirere conditionem legis implendæ. Deinde, justos non esse liberos ab observatione legis divinæ. Postremo, opera bona simpliciter ad salutem esse necessaria.

Igitur sciendum est Evangelium duobus modis accipi posse. Uno modo pro doctrina, quam Christus et Apostoli prædicarunt, et in libris Evangelistarum, aliisque Apostolo-

rum scriptis continetur. Alio modo pro gratia novi testamenti, quæ et lex scripta in corde, et spiritus vivificans, et lex fidei dici solet, quamvis (ut verum fatear) nomen Evangelii non videatur in Scripturis usquam accipi, nisi priore modo, id est, pro doctrina. Et quidem, si loquamur de gratia novi testamenti, non distinguitur lex ab Evangelio, quod lex requirat opera, Evangelium non requirat opera, sed quod lex doceat quid sit faciendum, Evangelium præbeat vires ad faciendum: inde enim dicitur lex scripta esse in tabulis, Evangelium in cordibus. De quo discrimine copiose scribit sanctus Augustinus in libro de Spiritu et littera ad Marcellinum in epist. 200. ad Asellicum et alibi.

Neque de hac acceptione hoc loco controversia est. Nam ipsi etiam adversarii, cum discrimine legis et Evangelii disserunt, nomine Evangelii non gratiam ipsam, sed prædicationem Christi et Apostolorum intelligunt, quam ideo Evangelium, id est, bonum nuncium appellatam esse dicunt, quoniam nihil nisi consolationem annunciat. Nos vero contendimus Evangelio contineri illa omnia, quæ adversarii soli legi tribuunt, quæ sunt præcipue tria, leges proprie dictæ, comminationes et promissiones cum conditione obedientiæ.

Quod attinet ad leges proprie dictas, id probamus ex cap. 5. Matth. ubi Dominus confirmat, explicat et perficit legem Moysi de homicidio, adulterio, perjurio, et similibus rebus. Nam quod revera Dominus eam legem, ut a se explicatam servari velit, perspicuum est.

Primo, ex modo illo loquendi: « Ego autem dico vobis ». Quæ verba legislatorem proprie decent.

Secundo, ex eo quod Dominus ait: *Non veni solvere legem, sed adimplere*. Si enim nulla esset in Evangelio legis obligatio, sustulisset Dominus legem veterem, etiam quoad præcepta moralia.

Tertio, ex eo quod dicitur Matth. vii. in fine; *Quod erat docens sicut potestatem habens, non sicut Scribæ et pharisæi* (1). Id est, sicut Legislator, qui ex auctoritate leges interpretatur, vel mutat, vel addit, non sicut Legisperitus, qui solum ex scientia legem explicat.

Quarto, ex eo quod concludit; « Si quis ergo solverit unum de mandatis istis mini-

mis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum ». Non igitur Dominus solum explicat legem veterem, sed etiam jubet eam servari, quod attinet ad præcepta moralia. Alioqui non diceret, qui solverit unum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno cœlorum.

Præterea, si lex vetus moralis ad Christianos non pertineret, quare Dominus tam accurate illam exponeret et perficeret? Num Evangelium Christi otiose in rerum inutilium explicatione consumi debuit? Vide plura de hoc argumento infra cap. 3.

Quod attinet ad alterum de comminationibus et terroribus; quæ major comminatio excogitari potest quam illa dominico ore prolata, Matth. v. *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis?* Et Matth. vii. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur* (2). Similes autem comminationes habentur in Evangelio passim, Matth. xxii. xxiii. xxv. Marci ix. Lucæ xii.

Sed respondent adversarii, comminationes, quæ in Evangelii reperuntur, ad legem pertinere, sicut etiam contra, promissiones remissionis peccatorum, quæ leguntur in Prophetis, ad Evangelium. At certe coguntur ita dicere, qui Evangelium sola consolatione definiunt. Sed cogitent, an non satius esset, corrigere definitionem illam, quam dicere maximam partem sermonum Christi non esse Christi verba, sed Moysi; et Christum in Evangelio nihil minus, quam Evangelium prædicare.

Deinde, nonne Apostolus Paulus ad Rom. i. et ii, ipsi Evangelio tribuit officium terrendi? *Non erubescio* (inquit cap. i.) *Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti. Judæo primum et Græco. Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem; Sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit. Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem, etc.* Ista revelatio iræ Dei manifeste tribuitur Evangelio, revelatur enim in Evangelio justitia Dei ex fide, ut justificati evadant iram Dei, quam idem Evangelium omnibus impiis imminere testatur. Unde in ii. cap. idem Apostolus ait: *In die cum judicabit Dominus occulta hominum, secundum Evangelium meum* (3).

Adhæc, nonne Apostolus Petrus in die Pentecostes, accepto Spiritu sancto Evan-

(1) Matth. VII, 29. — (2) Matth. V, 22; ibid. VII, 19. — (3) Rom. II, 16.

gelium prædicavit? Quis autem fuerit ejus prædicationis effectus, docet sanctus Lucas, Actor. II. cum ait: *His auditis compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum, et ad reliquos Apostolos, Quid faciemus viri fratres* (1)? Evangelium igitur non solum consolatur, sed etiam terret. Compunctio enim ex terrore nascitur.

Nec solum Petrus, sed etiam Paulus cum Evangelium prædicaret, homines terrefaciebat. Sic enim scribit idem Lucas, Actor. XXIV. *Veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, et audivit ab eo fidem, quæ est in Christum Jesum. Disputante autem illo de justitia et castitate, et de judicio futuro, tremefactus Felix respondit, quod nunc attinet, vade, etc.* (2). Non audebunt (credo) Lutherani dicere, Paulum vocatum, ut prædicaret fidem Christi, pro fide legem, pro Christo Mosem, pro Evangelio aliquid Evangelio contrarium prædicasse, et tamen finis prædicationis fuit terror et tremor audientium.

Quid sanctus Jacobus? An ipse quoque Evangelium non prædicabat, cum scriberet in epistola sua, cap. v. *Agite nunc divites, plorate ululantes, in miseriis, quæ advenient vobis* (3). Et frater ejus Judas item Apostolus, quid nisi Evangelium prædicabat, cum in epistola sua scriberet: *Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis, facere judicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum*?

Denique S. Joannes Apostolus et Evangelista in Apocalypsi, cap. XIV. *Vidi* (inquit) *alterum Angelum volantem per medium cælum, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum, dicens magna voce: Timete Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus* (4).

Cum igitur Christus et omnes Apostoli evangelizando terreant, et in Symbolo Apostolico, quod Evangelii summam continet, sit etiam articulus unus de futuro judicio, falso docent Lutherani, proprium esse legis officium terrere, et ad Evangelium non pertinere.

« At si res ita se habet (inquiunt) cur Apostolica prædicatio dicitur Evangelium, id est, lætus et bonus nuncius? Et cur sanctus Paulus ad Romanos octavo scribit, nos non

accepisse Spiritum servitutis iterum in timore? » Respondeo: nomen Evangelii impositum est ad significandum officium unum, idque potissimum Apostolicæ prædicationis; sed non propterea sequitur non esse etiam alia officia Evangelii, quamvis eo nomine non explicentur. Quomodo clavis dicitur quia claudit, et tamen etiam aperit; et lingua dicitur instrumentum loquendi, quod est tamen instrumentum etiam loquendi.

Dicitur igitur Evangelium, quia annunciat Salvatoris adventum, reconciliationem cum Deo, aditum patefactum ad regnum cælorum. Unde etiam dicitur Evangelium Regni, Matthæi 24. Et Marc. 1. Sed simul etiam annunciat iram et indignationem his, qui non recipiunt Salvatorem, neque penitentiam agunt. Adde quod Evangelium terret, ut consoletur, quo modo medicus vulnerat ut sanat. Quod non tam proprie convenit legi Mosis, quæ terrebat comminando supplicia peccatoribus, et non ostendebat, nisi obscure liberatorem.

Quod autem affinet ad spiritum timoris et charitatis, non colligitur inde discrimen inter legem et Evangelium, quatenus Evangelium significat doctrinam Christi et Apostolorum; secundum quam acceptionem nos hic loquimur de Evangelio; sed inter testamentum novum et vetus. Nam testamentum vetus proprie non continet, nisi quod Moses attulit, id est, legem scriptam in tabulis, quæ quidem servitutem generat, ut dicitur ad Galat. 4. Et timorem incurrit, quoniam ostendit quid facere oporteat, et non dat vires faciendi: at novum testamentum continet id, quod Christus attulit: Christus autem non attulit solum doctrinam et præcepta Evangelica, quamvis hæc etiam attulerit, sed gratiam quoque Spiritus sancti, quæ est lex in corde scripta, id est, charitas in corde diffusa, per quam non timore pœnæ, sed amore justitiæ lex in tabulis conscripta servatur. Atque hoc discrimen indicat Apostolus ad Roman. VIII. ad Galat IV. ad Hebr. VIII. et X. Et S. Augustinus in lib. contra Adimantum, cap. 17. brevissimam differentiam esse scripsit, non legis et Evangelii, sed testamenti veteris et novi, timorem et amorem.

Veniamus ad tertium discrimen, quod est hujus loci maxime proprium. Igitur promissiones evangelicas conditionales esse, non

absolutas, probatur primo ex cap. v. *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum* (1). Hæc certe promissio est Evangelica, cum regnum cælorum comprehendat. Et tamen requirit conditionem justitiæ non imputatiæ, sed actualis et operosæ, quæ in perfecta mandatorum observatione consistit. Explicat enim Dominus quid sit, justitiam nostram abundare plus quam Scribarum et Phariseorum, cum dicit, pharisæorum et scribarum justitiam fuisse diligere amicos, non occidere, non mœchari, non pejerare: nostram autem esse debere, diligere etiam inimicos, non irasci sine causa, non videre uxorem alienam ad concupiscendum, non jurare omnino absque necessitate.

Secundo, probatur ex cap. XIX. Matth. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata* (2). Hæc enim apertissima promissio vitæ æternæ, apertissimam conditionem exigit obedientiæ. Et similis habetur promissio, Luca 10. ubi cum is, qui Dominum rogaverat, quid facto opus esset ad vitam æternam acquirendam, mandata legis exposuisset, Dominus ait: *Recte respondisti, factum est, et vives.*

Ad hæc loca respondent adversarii, Dominum hæc dixisse ironice, cum solum significare vellet, fieri non posse, ut aliquis mandata divina custodiat: quomodo si quis diceret, si vis in cælum conscendere, vola per aerem; vel hoc fac, assume pennas sicut columbæ, et altissime volabis. Ita docet Lutherus, in comment. ad cap. III. ad Galat. explicans illud: *Qui fecerit ea, vivet in illis.* Quæ verba dicit esse intelligenda ironice, sicut illa Christi: *Hoc fac, et vives.*

Sic etiam Calvynus lib. III. Instit. cap. 18. §. 9. dicit Christum attemperare solitum sua responsa iis, qui eum interrogabant: et quoniam Legisperitus persuasionem legalis justitiæ imbutus erat, et in operum fiducia cæcutiebat, ideo a Christo ad legis observationem esse remissum. Idem quoque in antidoto Concilii exagitans illud quod monet Concilium sess. 6. cap. 7. catechumenis dicendum esse, si vis ad vitam ingredi, serva mandata; « Væ, inquit, eorum catechumenis, si tam dura illis conditio imponitur. Quid enim aliud, quam æterna illis maledictio indicitur? »

Porro Joan. Brentius homil. 1. in Dominica 13. post Trinitatem audent etiam dicere, Christum sic respondisse, cum ait: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, ut potius indicaverit ei viam ad æternam damnationem. Ita videlicet isti verbi Dei simplicitatem pervertunt, et ad suos errores et blasphemias detorqueere conantur.

At multis de causis nihil eos conficta ista ironia juvare poterit. Primum, quoniam si ironica esset responsio, ideo talis esset, quoniam ad legisperitos, vel pharisæos dirigitur: igitur cum Dominus Apostolos suos alloquitur, non ironice, sed proprie et serio loquitur. Audiant ergo quid Apostolis suis dicat, Joan. XIII. *Si hæc scitis, beati eritis, si feceritis ea.* Joan. XV. *Vos amici mei eritis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Et illud quod ante citavimus, Matth. V. *Nisi abundaverit justitia vestra etc.* Et cap. VI. *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis pater vester cælestis peccata vestra, si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis* (3). Hæc, et similia non possunt eludi per ironiam, et tamen promissiones continent, cum conditione operum honorum et obedientiæ legis.

Secundo, is cui Dominus dixit, *si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, non erat Scriba, nec Pharisæus, aut Legisperitus, sed adolescens quidam dives. Matthæus enim cap. XIX. adolescentem vocat, et divitem fuisse narrat. Marcus cap. X. non meminit, nisi divitiarum. Lucas cap. XVIII. principem appellat; legisperitum, scribam, aut pharisæum, nullus Evangelistarum nominat. Præterea non venit ille ut Christum tentaret, sed ut simpliciter viam salutis adisceret. Nam tentationis hoc loco nulla mentio est; et Marcus scribit eum genu flexo rogasse Dominum de via salutis. Et addit: *intuitus eum Dominus, dilexit eum.* Certe tam adolescentis erga Christum humilitas, quam Christi erga adolescentem benevolentia manifeste indicant serium fuisse colloquium, neque ullam ironiæ suspicionem subesse.

Tertio is, cui Dominus dixit: *Hoc fac et vives* (4). Luc. X. Legis quidem peritus erat, et Dominum tentaturus accessit: sed non propterea sequitur, ut ironice Dominus illi responderit. Nam tentatio illa non erat ad fallendum, sed ad inquirendum quid Domi-

(1) Act. II, 35. — (2) Act. XXXIV, 24. — (3) Jacob. V, 4. — (4) Apo. XIV, 6.

(1) Mat. V, 20. — (2) Mat. XIX, 17. — (3) Joan. XIII, 17; ibid. XV, 14; Mat. V, 20; ibid. VI, 14. — (4) Luc. X, 28.

nus de via salutis sentiret, quidve doceret: id quod intelligi potest, tum ex eo quod Dominus illi ait: *Recte respondisti, hoc fac, et vives*. Quomodo enim Dominus diceret, recte respondisti, ei quem hypocritam et tentatorem subdolum esse cognosceret? Tum ex eo quod ibidem Dominus, ut illum magis instrueret, parabolam adjecit de eo, qui incidit in latrones, et cum narrasset opus misericordiae, quod in eum Samaritanus quidam exercuit, ait ad Legisperitum: *Vade, et tu fac similiter*. Ubi nullo modo ironiam suspicari fas est, nisi velimus Dominum ironice commendasse opera misericordiae, vere autem et proprie contemptum eorum docuisse. Quod si in illis verbis, *Vade et tu fac similiter*, nulla ironia est, certe neque in illis est, *Recte repondisti, hoc fac et vives*. Nam ad eundem, ab eodem, eadem phrasi, in eodem loco et tempore et eadem occasione dicuntur.

Quarto, cum Dominus tentaretur tentatione fallaci, et subdola, non reddebat dolum pro dolo, sed vincebat in bono malum, et non ironice, sed proprie respondebat, et doctrinam seriam, et solidam tradebat, ut patet Matth. xxii. ubi primum Pharisei consilium ineuntes, ut caperent eum in sermone, quærent, liceat ne sensum dare Cæsari, an non; deinde Sadducei non dissimili studio quæstionem proponunt, cujus viri futura sit uxor in resurrectione, quæ septem viris sibi per mortem ordine succedentibus nupserat. Denique legisperiti tentantes interrogant, quod sit mandatum magnum in lege. Omnibus autem quæstionibus Dominus vere, proprie, simpliciterque respondit. Ad primam: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo*. Ad secundam: *In resurrectione neque nubent nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo*. Ad tertiam: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto, corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua*. Audeant Calvinistæ et Lutherani, si pudorem penitus exuerunt, has responsiones Domini ironicas facere. Si vero non audent, multo minus Matth. xix. et Luc. x. ironiam suspicentur, cum in his locis minor occasio ironiæ reperiatur.

Tertio probari potest, promissiones Evangelicas esse conditionales ex doctrina Apostolorum, qui passim conditiones operum in-

culcant, Roman. viii. *Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vevetis*. Et ibidem, *Cohæredes autem Christi, si tamen compatimur*. II ad Timoth. ii. *Si commortui sumus, et convivemus; si sustinebimus et conregnabimus*. Jacob. ii. *Si tamen legem perficitis regalem*. II Petri i. *Sic enim (si videlicet) per bona opera certam vestram vocationem faciatis; abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri*. I Joan. i. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra*. Apocal. iii. *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo* (1).

Quarto, probatur ex doctrina prophetica. Nam promissiones remissionis peccatorum, etiam si in Prophetis sint, non ad legem, sed ad Evangelium pertinere adversarii non negant. Sic igitur loquitur Ezechiel, cap. xviii. *Si impius averterit se ab impietate sua, et fecerit iudicium et justitiam, vita vivet etc.* (2). Ubi non semel, sed sæpius Dominus repetit se indulgentiam, et vitam impio donaturum, si tamen poenitentiam egerit a peccatis, et mandata omnia custodierit. Et contra, se justum graviter puniendum, si averterit se a justitia et mandata omnia non custodierit. Quo loco sicut avertere se a justitia et mandata non custodire, conditio est, a qua pendet comminatio mortis omnium consensu; et nemo dicere audeat comminationem mortis non esse conditionalem, sed absolutam: ita quoque avertere se a peccato, et facere iudicium et justitiam, conditio est, a qua pendet promissio vitæ; et nemo dicere debet, promissionem vitæ non esse conditionalem, sed absolutam, nisi divinis litteris aperte repugnare velit.

Quinto, probatur ex conditione fidei, quam requiri ad salutem non negant adversarii, cum scriptum sit Marci ult. *Qui crediderit, salvus erit; qui non crediderit, condemnabitur* (3). Ex ac enim fidei conditione sequitur primo, ut falsum sit quod ipsi dicunt, promissiones Evangelii non esse conditionales: quomodo enim conditionales non sunt, si conditio aliqua, fidei videlicet, in omnibus requiritur? Secundo, ut etiam falsum sit, non requiri conditionem legis implendæ. Nam quibus verbis Scriptura docet, requiri conditionem fidei ad salutem, iisdem, vel etiam clarioribus docet, requiri conditionem legis implendæ, ut patet ex tot locis supra citatis.

(1) Rom. viii; ibid. 47; II Tim. ii, 4; Jacob. ii, 8; II Pet. i, 10; I Joan. i, 9; Apo. iii, 21. — (2) Ezech. xviii, 27. — (3) Mar. xvi, 16.

At (inquiunt) « promissiones Evangelii gratiæ sunt, non igitur conditionales ». Respondeo: gratuitum non opponitur conditionali, neque est idem, quod absolutum, alioqui promissio evangelica conditionem fidei non requireret. Gratuita igitur dicitur promissio, quamvis conditionalis; quoniam ipsa etiam conditio gratuita est, gratuita enim est promissio indulgentiæ, tametsi fides et poenitentiam exigat, quoniam fides et poenitentia dona sunt Dei, et gratuita est promissio vitæ æternæ, quamvis obedientiam legis requirat, quoniam ipsa etiam obedientia legis donum Dei est; et hoc modo gratiam dat Deus pro gratia, ut legimus Joan. i. Quoniam gratiam vitæ æternæ dat pro gratia meritorum, et gratiam indulgentiæ dat pro gratia poenitentiae.

CAPUT III.

Asseritur verum discrimen legis et Evangelii, et inde necessitas operum comprobatur.

Explicabimus nunc verum discrimen legis et Evangelii, ut hinc etiam necessitas bonorum operum comprobetur.

Duo sunt præcipua discrimina legis et Evangelii ex quibus multa alia consequuntur.

Primum igitur illud interest inter legem et Evangelium, quod inter doctrinam inchoatam et perfectam: continetur enim Evangelium in lege, ut arbor in semine, ut sanctus Thomas recte docet in 1. 2. quæst. 107. Unde S. Augustinus in lib. xvi. de civitate Dei, cap. 26. scribit, testamentum vetus esse occultationem novi, et testamentum novum esse revelationem veteris. Et S. Gregorius homil. 6. in Ezechielem, explicans mysterium rotæ, quæ erat in rota, dicit rotam in rota esse testamentum novum in testamento vetere.

Triâ continet Scriptura utriusque testamenti, mysteria, promissiones et præcepta, id est, res credendas, sperandas et faciendas, quibus fides, spes, charitasque respondent. Nam ad hæc tria revocatur summa totius doctrinæ cœlestis, ut S. Augustinus docet in Enchiridio, in lib. de agone Christiano, in lib. de catechizandis rudibus, et alibi. Sed in omnibus tribus longe præstat doctrina evangelica et Apostolica doctrinæ legis et Prophetarum.

(1) II Cor. iii, 4. — (2) Isai. i, 19; Matth. v, 5.

Nam quod attinet ad Mysteria Fidei, doctrina veteris testamenti unitatem Dei manifeste docet, Trinitatem personarum, et Incarnationem verbi non nisi obscure et imperfecte, ut ea potius adumbret, quam exprimat: doctrina vero testamenti novi hæc omnia perspicue tradit et prædicat. Itaque ad hoc significandum, Moses cum loqueretur ad populum, faciem velabat, nobis autem Christus ipse revelata facie locutus est, annuncians omnia, quæcumque audivit a Patre suo. Unde Apostolus II ad Corinth. iii. *Moyses, inquit, ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem ejus: nos autem revelata facie, gloriam Domini speculantes, transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu* (1).

Quod attinet ad promissa, Lex et Prophetæ pollicentur expresse bona temporalia, figurate autem autem regnum cœlorum, Christus et Apostoli manifeste regnum cœlorum, et vitam æternam pollicentur, bona temporalia adjicienda esse dicunt, et ideo non esse sollicite et anxie requirenda. Et quoniam promissionibus adjungi solent etiam minæ, Lex et Prophetæ comminantur temporalia mala, Christus et Apostoli mortem sempiternam. *Si audieritis me* (inquit Dominus per Prophetam, Isaia i.) *bona terræ comeditis; quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos*. Christus autem Matth. v. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Et infra: *Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis* (2).

S. Augustinus lib. xviii. de civitate Dei, cap. 11 « Educto, inquit, populo in monte Syna, divinitus acceptam tradidit legem, quod vetus dicitur testamentum, quia promissiones terrenas habet: et per Jesum Christum futurum fuerat testamentum novum, quo regnum cœlorum promitteretur ». Et in Psalm. lxxiii. « Deus se utriusque testamenti esse voluit auctorem, ut et terrena promitteret in veteri testamento, et cœlestia in novo testamento ». Observat idem Augustinus in lib. ix. contra Faustum, cap. ult. in Prophetis inveniri non raro testimonia de resurrectione et vita æterna; sed regnum cœlorum nusquam expresse nominatum, nec dum promissum, nisi in Evangelio. Quare